

ЖАМИЯТНИ МАЪНАВИЙ ЮКСАЛТИРИШГА ИЖТИМОЙ- ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ЎРНИГА ОИД БАЪЗИ МАСАЛАЛАР

Турғунбоев А.

*Самарқанд давлат ветеринария медицинаси Чорвачилик ва Биотехнологиялар
Университети Тарих фанлари номзоди, доцент.*

Жамолов Л.

*Самарқанд давлат ветеринария медицинаси Чорвачилик ва Биотехнологиялар
Университети фалсафа фанлари номзоди, доцент*

Таянч сўзлар: маънавий баркамол шахс, фалсафа, бадий адабиёт, ватан тарихи, иктисодий тараққиёт, маънавий маърифий омиллар. Ҳуқуқий ва сиёсий маънавият, юрт тақдирига дахлдорлик, янги таҳрирдаги кадрлар тайёрлаш илмий дастури.

Ключевые слова: духовно зрелый человек, философия, художественная литература, история Родины, экономическое развитие, духовно-просветительские факторы. Правовая и политическая духовность, причастность к судьбам страны, обновленная научная программа подготовки кадров.

Key words: a spiritually mature person, philosophy, fiction, history of the homeland, economic development, spiritual and educational factors. Legal and political spirituality, involvement in the fate of the country, the newly revised scientific program of personnel training.

Резюме:

Мазкур мақолада, бугунги кунда долзарб масалаларидан бири сифатида янги Ўзбекистонда маънавий стук ҳар томонлама баркамол авлодни шакллантириб, олдимишга қўйган улғувор мақсадларга эришишда ҳал қилувчи омил сифатида ва бу жиҳатларни шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларнинг ўрнига оид баъзи масалаларга эътибор қаратилди.

Резюме:

В данной статье в качестве одной из актуальных проблем современности было уделено внимание некоторым вопросам, связанным с ролью социальных и гуманитарных наук в формировании этих аспектов, как решающего фактора достижения амбициозных целей, поставленных перед нами формирование духовно зрелого, всесторонне развитого поколения в новом Узбекистане.

Summary:

In this article, as one of today's urgent issues, attention was paid to some issues related to the role of social and humanitarian sciences in the formation of these aspects, as a decisive factor in the achievement of the ambitious goals set before us by forming a spiritually mature, all-round well-rounded generation in the new Uzbekistan.

Кириш. Бугунги кунда янгиланган Ўзбекистоннинг иқтисодий тараққиёти ижтимоий-сиёсий ва маънавий-маърифий тараққиёт билан узвий алоқададир. Бошқача айтганда иқтисодий тараққиёт осмондан муҳиза бўлиб тушадиган нарса эмас, уни Ўзбекистон халқининг ўзи амалга оширади. Яъни халқнинг маънавий-маърифий савияси, умуммаданий салоҳияти қанчалик баланд бўлса, иқтисодий тараққиёт ҳам шунча тезлашиб “эркин, фаровон ҳаётни таъминлашга шарт-шароит яратилади”-шунинг учун ҳар бир фуқаро, аҳолининг ҳамма қатлами буни яхши англаб етиши лозим. “Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек” Ўзбекистоннинг янги уйғониш даврини яратишга киришган эканмиз, ҳар бир-бир юртдошимизнинг қалби ва онгида ана шундай маънавият шуъласи порлаши ва у бизни эзгу ишларга ундаб юксак масъулият туйғуси билан яшашга даъват этиб туриши зарур.

Бугунги кунда юртимизда олиб борилаётган кенг қўламли ислоҳиатлар самараси уларни халқимизнинг дунёқараши, ҳуқуқий ва сиёсий маданияти изчил юксалиб бормоқда. Дарҳақиқат, умумий нуқтаи-назардан қарайдиган бўлсак, бугун аҳолимизнинг фикрлаши, атрофда содир бўлаётган воқеаларга муносабати тубдан ўзгариб бормоқда. Шундай экан, биз биринчи навбатда аҳолининг катта қатламини ташкил қилаётган ёш авлоднинг таълим-тарбияси, уларнинг жамиятда қандай ўрин эгаллашига этибор қаратиб, авлодлар алмашинувида бирон-бир камчиликка йўл қўйилишига имкон бермаслигимиз лозимдир. Бугунги кунда – юртимизда дунёни янгича идрок этадиган, ўз тақдирини халқи, Ватани тақдири билан бир деб билиб фаолият кўрсатадиган янги баркамол авлодни шакллантиришдек муҳим вазифа олдимизда турибди.

Шунинг учун ҳам ҳозирги давр талабидан келиб чиқиб “янги таҳрирдаги кадрлар тайёрлаш илмий дастури қабул қилиниб, у изчил амалга оширилмоқда, яъни ёш авлодга аждоқларимизнинг доно тажрибаларини сингдириш, инсоний фазилатларни шакллантириш ва ривожлантириш, миллат олдидаги бурч ва масъулиятни ҳис қилиш ва шу асосда бугунги кун талабига жавоб берадиган юксак маънавияти, билимдон инсонларни тарбиялаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналиши ҳисобланади.

Бу ҳақида 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида “Мамлакатимизда маънавий тарбия тизимининг “янги стратегиясининг яратиш халқимиз айниқса, ёшлар ўртасида маънавий –маърифий ишларни сифат ва мазмун жиҳатидан янги босқичга кўтаришимиз керак дейилган.

Бугунги бозор иқтисодиёти ёшлар тарбиясига ўз таъсирини ўтказмасдан иложи йўқ лекин бунга теранроқ назар солсак бозор иқтисодиёти барчани эмас балки маънавияти паст одам тез бузади. Маънавияти юксак киши бу шароитда ҳам инсоний фазилатларини йўқотмайди бошқача айтганимизда бозор иқтисоди, инсонларни саралайди ниқобларни йиртади, сохта маънавияти бозорга олиб чиқувчиларни четга чиқариб қўяди. Бу эса маънавий тарбиянинг муҳимлигини яна ҳам ўткирроқ қилиб қўяди. Ҳозир аксари ёшларимиз иқтисодий, ҳуқуқий билимларни ўрганишига берилганлар албатта бу яхши лекин шу билан бирга тарих, она тили, адабиёт, санъатни ҳам севиб ўрганиши лозим. Ёшлар маънавий дунёсини кенгайтиришда мусиқа, театр ва бадиий адабиётларнинг роли бениҳоя катта айниқса бу масала шахсан Президентимиз алоҳида эътибор қаратиб бир неча йилдан буён беш ташаббус доирасида ёш китобхон кўрик танловлар ўтказилиб келаётганлиги бежиз эмас, чунки бадиий адабиёт ҳиссиётларни тарбиялайди кўнгили мулкани обод қилади, тафаккур бойлигини улғайтиради. Демак бугунги талаба, ёшлардан талаб қилинадиган нарсалар борки бу касбий билишдан ташқари, инсоний сифатлар дейилади бунга ватанпарварлик, миллатпарварлик, фидойилик, ҳалоллик, ростгўйлик адолат ва ҳақиқатни севиш ана шундай сифатлардир.

Адабиётлар таҳлили ва методология. Умумий ўрта ва олий ўқув юрларида бу сифатларни шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларни ўрни катта деб ҳисоблаймиз. Бундан бир неча йил олдин барча олий-муассасаларда маънавият асослари, маданиятшунослик фанлари махсус курс сифатида ўтиларди нимагадир кийинги йилларда бу курслар ўқув режаларидан олинди, бизнингча мутахассислигидан қатъий назар бу фанлар ҳам махсус курс сифатида ўтилиши лозим, юқорида айтганимиздек бадиий адабиётни ўрни алоҳида аҳамиятга эга шундан келиб чиқиб олийгоҳнинг ўзбек тили ва адабиёти кафедраларида талабаларни бадиий адабиётга алоҳида эътибор қаратиб йўналтириш лозим. Маънавий тарбия ёшларда инсонийлик хусусиятларини тарбиялаш жараёнидир, ана шу тарбия воситаси кишилик жамияти томонидан яратилган моддий ва маънавий қадриятларни кишилар онгига етказиш, ёшларни қадриятларни аниқлаш, уларни ардоқлаш руҳида тарбиялашдир.

Бу ҳақида Президентимиз Ш.Мирзиёев Ўзбекистон стратегияси китобида шундай деган эди. Неча юз йиллар давомида шаклланган асл инсоний қадриятларимиз ўрнини бузғунчи ғоялар эгаллаб олишга йўл қўймаслигимиз зарур дейилади. Дарҳақиқат бугунги кунда оммавий маданият ниқоби остида бизнинг миллий қадриятларимизга ёд бўлган ҳолатлар кириб

келмоқда. Одамийлик нуқтаи назарида кўпгина одатлар масалан ота-она, қариндош уруғларни хурмат қилмаслик, жамоат транспортларда юрган-да катталарга болали аёлларга жой бермаслик, кўполлик бетгачопарлик ахлоқсизлик, уят эканлигини билган холда ҳамма вақт ҳам ана шундай салбий ҳолатларни кўринишлари намоён бўлаётган бугунги кунда замон талабларига жавоб берадиган ахлоқий идеалларни шакллантиришдек ма-шаққатли жараён кечаётган бир даврда маънавиятимиз, маданиятимиз қа-дриятларимиз ва урф одатларимиз қаторида фаровон турмуш-тарзимизни муҳофаза қилишимиз.

Жамиятимизни турли таҳдидлардан муносиб ҳимоя қилишимиз барча-миздан бирдек талаб этилади. Ёш авлод ўртасида жинойтчилик ва бо-шқа нохуш ҳодисалар келиб чиқишнинг олдини олиш чора-тадбирларини янада кенгайтириш, уларда замонавий интелликуал тизим ва салоҳиятни кучайтириш долзарб бўлиб ҳисобланмоқда.

Ахборотлашган жамиятда турли таҳдидларнинг бўлиши муқаррардир. Бу эса кундан-кунга кенг камровли бўлиб бормоқда. Қачонки ёш авлод, халқимиз маънавият ва бир сўз билан айтганда тарбиянинг бош мезон омиллари ва таркибий қисми ҳисобланган ўзларининг миллий мадани-яти, урф-одат, қадрият ва анъаналари, тили, дини ва миллийлиги ҳамда ўзлигини англасагини соғлом тафаккур ҳукмрон бўлган фаровон жамият яратишимиз мумкин. Жамиятимиздаги барча фуқароларнинг тинч-тотув, фаровон ҳаёт кечириши ва маънавий етук бўлиши учун доимий нафақат уюшган қатлами билан эмас, балки уюшмаган қисми ўртасида ҳам тарғи-бот ва тушунтириш ишларини олиб бориш зарурдир.

Натижа ва муҳокама. Бугунги давр миллатимиз келажаги бўлган ёшлар олига қатор вазифаларни қўйяпти.

Биринчидан, ёшлар мустаҳкам ирода, мустақил ҳар-хил таъсирлар-га берилувчан бўлса, у ўз йўлини осонгина йўқотиб қўйиши мумкин. Мустақил фикр бўлмаса, ёшларнинг жамиятни янгиловчи куч экани қу-рук гап бўлиб қолади.

Иккинчидан ёшларнинг ҳар томонлама билимли бўлишлари ке-рак, негаки, бугунги дунёда билимсиз бўлиш ҳалокат билан тенг. Президентимизнинг ёшларимизга миллат келажаги сифатида қараётган-лигининг боиси ҳам шунда.

Учинчидан эса аниқ ва пухта тафаккурга эга бўлишлари шарт. Бу та-факкур замирида миллат, маданият, тарих ва келажак мужассам бўли-ши лозим. Илғор билимларга эга бўлиши, компьютер техникаси-ю, хо-рижий тилларни мукаммал ва айни пайтда ўз миллий қадриятларимизни

хам асрай билишимиз шарт. Бу эса ўз навбатида мустақиллигимизнинг аҳамиятини теран англашимизга, ёшларимизни миллий истиқбол ғоялари руҳида тарбиялашимизда жуда асқотади.

Тўртинчидан юқорида қайд этилган барча жиҳатларни ёшлар онгида шакллантиришда ижтимоий-гуманитар фанларнинг ўрни ва аҳамияти бекиёсдир. Шу боис адабиёт, фалсафа, ватан тарихи, маънавият асослари, диншунослик фанларининг имкониятларидан мумкин қадар кенг фойдаланишимиз лозим.

Хулоса. Хулоса қилганимизда маънавий етук ҳар томонлама камолотга етган ёшларни тарбиялаш ҳозирги вақтда жамиятимиз олдида турган долзарб вазифалардан бўлиб ҳисобланар экан, асосий вазифа замонавий билим асосларини пухта ўзлаштириб, Ватанимиз равнақи учун хизмат қилишдан иборатдир. Қачонки ёш авлод, халқимиз маънавият ва бир сўз билан айтганда тарбиянинг бош мезон омиллари ва таркибий қисми ҳисобланган ўзларининг миллий маданияти, урф-одат, кадрият ва анъаналари, тили, дини ва миллийлиги ҳамда ўзлигини анғласагини соғлом тафаккур ҳукмрон бўлган фаровон жамият яратишимиз мумкин. Олган билимларини мамлакатимизнинг иқтисодий маънавий маданий тараққиёти йўлида астойдил сарф қилиш асосий бурч бўлмоғи лозим.

Адабиётлар:

1. Ш.М Мирзиёев янги Ўзбекистон стратегияси “Ўзбекистон нашриёти 2021-йил
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T.O'zbekiston 2018. 29-bet.
3. Sh.M.Mirziyoyev. Bilimli avlod-buyuk kelajakning, tadbirkor xalq farovon hayotning, do'stona hamkorlik esa taraqqiyotning kafolatidir. Xalq so'zi, 2018-yil 8-dekabr. 253-son.
4. Islom ziyosi o'zbekim siymosida. T. Toshkent Islom universiteti. 2001.
5. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf. “Hadis va hayot” T. Hilol nashr 2018. 12-bet.